

HODNOCENÍ DOPADŮ REGULACE RIA

**NÁVRH VĚCNÉHO ZÁMĚRU ZÁKONA O
ZAJIŠTĚNÍ PRÁVNÍ POMOCI**

SEMINÁŘ O DOBRÉ PRAXI RIA 1. ČERVNA 2009

I. IDENTIFIKACE PROBLÉMU, STANOVENÍ CÍLŮ A RIZIK

II. STANOVENÍ ZÁKLADNÍCH OKRUHŮ ŘEŠENÍ

III. NÁVRH VARIANT ŘEŠENÍ

IV. KONZULTACE

V. VYHODNOCENÍ KONZULTACÍ A VÝBĚR DOPORUČENÉ VARIANTY

**VI. DOPADY SYSTÉMU ZAJIŠŤOVÁNÍ PRÁVNÍ POMOCI NA STÁTNÍ
ROZPOČET**

I. IDENTIFIKACE PROBLÉMU, STANOVENÍ CÍLŮ A RIZIK

- **Identifikace problému**
- bezplatná právní pomoc je dnes upravována mnoha jednotlivými právními předpisy, není poskytována jednotně, ani systematicky.
- právní pomoc je spojena se soudním řízením, nikoli s právní věcí,
- nepřehlednost a roztříštěnost právní úpravy (každý procesní předpis upravuje zajišťování právní pomoci státem zvlášť, ačkoli příjemci právní pomoci budou ve všech případech zřejmě ty samé osoby),
- příjemce zpravidla nemá volbu poskytovatele právní pomoci,
- malá informovanost občanů, tedy i těch, kteří jsou potenciálními příjemci právní pomoci,
- neprobíhá žádné řízení systému a stát nemá o fungování systému dostatek informací,
- kritéria nemajetnosti a posuzování uplatňovaného práva, o které se vede spor, nejsou stanovena jednotně,
- nedostatečná úprava některých právních institutů (například právo na vrácení nákladů na právní pomoc po úspěšném skončení soudního sporu).

I. IDENTIFIKACE PROBLÉMU, STANOVENÍ CÍLŮ A RIZIK

- **Identifikace cílů, kterých má být dosaženo**
- Cílem připravovaného návrhu je tedy především sjednocení jednotlivých dílčích úprav a stanovení objektivních kritérií pro poskytnutí potřebné právní pomoci osobám, které nemají dostatečné prostředky pro zabezpečení kvalifikovaného hájení svých práv.

- **Identifikace rizik spojených s nečinností**
- Nečinnost by znamenala zachování dosavadní právní úpravy bezplatné právní pomoci jednotlivými právními předpisy, která je za prvé poskytována nejednotně a podle názorů mnohých nesystematicky.

II. STANOVENÍ ZÁKLADNÍCH OKRUHŮ ŘEŠENÍ

- 1. Způsob promítnutí navrhovaného věcného řešení do právního řádu**
- 2. Úrovně poskytované právní pomoci**
- 3. Stanovení věcného okruhu případů, ve kterých lze právní pomoc poskytnout bezplatně nebo za sníženou odměnu**
- 4. Stanovení okruhu příjemců právní pomoci**
- 5. Rozhodování o nároku osob na zajištění právní pomoci**
- 6. Stanovení okruhu poskytovatelů právní pomoci**
- 7. Registr poskytovatelů právní pomoci**
- 8. Financování systému zajišťování právní pomoci**

III. NÁVRH VARIANT ŘEŠENÍ

1. Způsob promítnutí navrhovaného věcného řešení do právního řádu

VARIANTA 1a:

Bude zpracován samostatný zákon o bezplatné právní pomoci a o změně některých dalších zákonů (zejména by se jednalo o novely soudních procesních řádů, popř. zákona o advokacii tak, aby ustanovení o poskytování právní pomoci již zakotvená v těchto jiných právních předpisech nekolidovala s novým zákonem).

VARIANTA 1b:

Budou zpracovány pouze novely již existujících právních předpisů upravujících poskytování právní pomoci (zejména soudní procesní řády, zákon o advokacii) tak, aby se rozšířily a zpřesnily podmínky pro poskytování této právní pomoci.

III. NÁVRH VARIANT ŘEŠENÍ

- **2. Úrovně poskytované právní pomoci**
- **VARIANTA 2a:**
- **Právní pomocí pro účely navrhovaného zákona se rozumí poskytování (prvotních) právních porad a konzultací před zahájením řízení nebo mimo řízení osobě oprávněné podle tohoto zákona a úplné nebo částečné hrazení nákladů s tím spojených.**
- **VARIANTA 2b:**
- **Právní pomocí pro účely navrhovaného zákona se rozumí ustanovení zástupce osobě oprávněné podle tohoto zákona v řízení před soudy nebo jinými orgány a úplné nebo částečné hrazení nákladů s tím spojených.**
- **VARIANTA 2c:**
- **Právní pomocí pro účely navrhovaného zákona se rozumí poskytování právních služeb v oblastech vymezených tímto zákonem osobě oprávněné podle tohoto zákona v souvislosti s uplatňováním jejích práv na náklady státu nebo poskytovatele. Právní pomoc se dělí do dvou úrovní:**
- **časově omezené (cca do 8 hodin) poskytování základních právních porad a konzultací směřujících k nalezení nejvhodnějšího postupu k uplatnění a ochraně práv žadatele mimo nebo před zahájením soudního nebo jiného právního řízení (základní úroveň právní pomoci);**
- **právní porady a konzultace, které přesáhnou dobu vymezenou pro základní úroveň právní pomoci a zastupování v řízení před soudy nebo jinými orgány (rozšířená úroveň právní pomoci).**

III. NÁVRH VARIANT ŘEŠENÍ

- **3. Stanovení věcného okruhu případů, ve kterých lze právní pomoc poskytnout bezplatně nebo za sníženou odměnu**
- **VARIANTA 3a:**
- Právní pomoc v základní i rozšířené úrovni bude poskytována pouze ve věcech občanskoprávních.
- Další rozšíření bude možné na základě vyhodnocení zkušeností s fungováním systému poskytování bezplatné právní pomoci.
- **VARIANTA 3b:**
- Právní pomoc bude poskytována
- v základní úrovni ve všech oblastech práva, které jsou součástí právního řádu ČR a
- v rozšířené úrovni v oblastech občanskoprávních, ve vymezených věcech obchodněprávních a trestněprávních a v oblasti správního řízení.
- **VARIANTA 3c:**
- Právní pomoc bude poskytována
- v základní úrovni ve všech oblastech práva, které jsou součástí právního řádu ČR a
- v rozšířené úrovni ve všech řízeních, která lze podřadit pod čl. 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.
- **VARIANTA 3d:**
- Právní pomoc v základní i rozšířené úrovni bude poskytována v oblastech občanskoprávních, ve vymezených věcech obchodněprávních a trestněprávních.
- **VARIANTA 3e:**
- Právní pomoc v základní i rozšířené úrovni bude poskytována v oblastech občanskoprávních, ve vymezených věcech obchodněprávních a trestněprávních a ve věcech správního řízení.

IV. KONZULTACE

- Za účelem seznámení reprezentativních zástupců odborné veřejnosti se zamýšlenými změnami Ministerstva spravedlnosti byly variantní návrhy úpravy bezplatné právní pomoci zaslány ke konzultacím všem ministerstvům a ostatním ústředním orgánům státní správy, soudům státním zastupitelstvím, krajským úřadům a Magistrátu hlavního města Prahy, profesním komorám, Svazu měst a obcí ČR, Asociaci krajů ČR a řadě nevládních a neziskových organizací.
- **Celkem bylo osloveno 68 konzultujících subjektů.**
- Dále byl informační list déle než jeden měsíc dostupný na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti a kdokoli mohl sdělit své stanovisko i v elektronické podobě

V. VYHODNOCENÍ KONZULTACÍ A VÝBĚR DOPORUČENÉ VARIANTY

1. Způsob promítnutí navrhovaného věcného řešení do právního řádu

V průběhu konzultací výrazně převýšil počet zastánců nové právní úpravy v jediném zákoně počet jeho odpůrců, na druhé straně malý počet odpůrců samostatného zákona vznesl řadu věcných argumentů, proč by neměl být vytvořen nový zákon obecně upravující bezplatnou právní pomoc.

Nelze jednoznačně predikovat, že by právní úprava bezplatné právní pomoci upravená v jednom zákoně byla transparentnější a jednodušší či naopak nepřehlednější a složitější. Vzhledem k různorodosti procesních předpisů v jednotlivých právních odvětvích bude vždy nezbytné tyto předpisy ctít. Vytváření specifického zákona pro bezplatnou právní pomoc neobsaženou v jiných právních předpisech by ovšem míru transparentnosti a přehlednosti dále snížilo.

V. VYHODNOCENÍ KONZULTACÍ A VÝBĚR DOPORUČENÉ VARIANTY

2. Úrovně poskytované právní pomoci

Lze konstatovat, že rozdělení právní pomoci na základní a rozšířenou úroveň není neopodstatněné. Předpokládá se, že v základní úrovni bude poskytována převážná část bezplatné právní pomoci, že zde bude vyřešena převážná většina požadavků a že tedy základní úroveň bude tvořit svým způsobem filtr pro potřebu poskytování rozsáhlejší právní pomoci. Vyšší úroveň následně řeší zastupování před soudy, jinými státními orgány či orgány veřejné správy, a to od počátku řízení, tedy v souladu s Listinou.

V návaznosti na stanoviska konzultujících subjektů se navrhuje tato úprava Varianty 2c.

V. VYHODNOCENÍ KONZULTACÍ A VÝBĚR DOPORUČENÉ VARIANTY

3. Stanovení věcného okruhu případů, ve kterých lze právní pomoc poskytnout bezplatně nebo za sníženou odměnu

Stanovení věcného okruhu případů, ve kterých lze právní pomoc poskytnout bezplatně nebo za sníženou odměnu je provázáno s počtem případů, které bude třeba v rámci bezplatné právní pomoci řešit. V rámci odborných konzultací výrazně převážil názor, že nejvhodnější je vymezení varianty 3c, které pokrývá požadavky, které pro bezplatnou právní pomoc stanovuje Listina, což také odpovídá záměru, se kterým je tento věcný záměr připravován, a že vhodnější, než vyčlenění oblasti práva z oblastí, v nichž se poskytuje právní pomoc dle tohoto zákona, se jeví omezení příjemců právní pomoci a nahrazení věcného kritéria kritériem subjektivním, to se také odráží v části 4. „Stanovení okruhu příjemců právní pomoci“.

VI. DOPADY SYSTÉMU ZAJIŠŤOVÁNÍ PRÁVNÍ POMOCI NA STÁTNÍ ROZPOČET

VARIANTA A:

Předpokládané náklady státu v případě, že by hradil náklady v základní i rozšířené úrovni

- a) pro stanovení výše odměn použít advokátní tarif v plné výši**
- b) pro stanovení výše odměn použít advokátní tarif v poloviční výši**

VARIANTA B:

Předpokládané náklady státu v případě, že by hradil náklady pouze v rozšířené úrovni

- a) pro stanovení výše odměn použít advokátní tarif v plné výši**
- b) pro stanovení výše odměn použít advokátní tarif v poloviční výši**

VARIANTA C:

Předpokládané náklady státu v případě, že by hradil náklady v základní úrovni a v rozšířené úrovni pouze pro řízení před soudem

- a) pro stanovení výše odměn použít advokátní tarif v plné výši**
- b) pro stanovení výše odměn použít advokátní tarif v poloviční výši**

VI. DOPADY SYSTÉMU ZAJIŠŤOVÁNÍ PRÁVNÍ POMOCI NA STÁTNÍ ROZPOČET

S ohledem na skutečnost, že v ČR nejsou samostatně sledovány náklady, které jsou na bezplatnou právní pomoc vydávány a že většina dotázaných ve svém vyjádření sdělila, že nelze odhadnout v kolika případech a v jaké výši a na jaké úrovni by byla bezplatná právní pomoc v oblastech jejich působnosti poskytována, byla při výpočtu nákladů na bezplatnou právní pomoc zohledňována tato východiska:

- u základní úrovně poskytování bezplatné právní pomoci bude počítáno se 100 000 případů ročně; pokud bude poskytována náhrada ze státního rozpočtu bude poskytována ve výši 200 Kč za každou řádně prokázanou osobně poskytnutou základní právní pomoc přesahující 30 minut a v případě, že základní právní pomoc přesáhla 6 hodin, bude poskytována náhrada ve výši 600 Kč,
- náklady vynaložené Ministerstvem spravedlnosti a policií ČR na bezplatnou právní pomoc v rámci občanského a trestního řízení za rok 2008 ve výši cca 270 000 000 Kč budou považovány za náklady hrazené v rozšířené úrovni s tím, že jejich výše byla odvozena od odměn stanovených v advokátním tarifu,
- u rozšířené úrovně poskytování bezplatné právní pomoci v rámci správního řízení bude počítáno s 10 000 případů ročně s tím, že výše náhrad bude odvozena od advokátního tarifu,
- u rozšířené úrovně poskytování bezplatné právní pomoci bude dále počítáno s činnostmi nevládních neziskových organizací v rozsahu 10 000 případů ročně,
- při výpočtech nebude zohledňován meziroční nárůst.

VI. DOPADY SYSTÉMU ZAJIŠŤOVÁNÍ PRÁVNÍ POMOCI NA STÁTNÍ ROZPOČET

A Předpokládané náklady státu v případě, že by hradil náklady v základní i rozšířené úrovni

- **a) pro stanovení výše odměn použit advokátní tarif v plné výši**
 1. základní úroveň - 20 000 000 Kč až 60 000 000 Kč
 2. rozšířená úroveň – 370 000 000 Kč
 3. mzdové nároky – 9 384 000 Kč nebo 30 600 000 Kč
 4. nároky na registr poskytovatelů – 5 000 000 Kč
 5. celkem - 404 384 000 Kč až 444 384 000 Kč bude-li rozhodovat VSÚ
425 600 000 Kč až 465 600 000 Kč bude-li rozhodovat soudce
 6. rozdíl proti současnému stavu – navýšení o cca 135 až 175 mil. Kč, bude-li rozhodovat VSÚ, nebo 155 až 195 mil. Kč, bude-li rozhodovat soudce
- **b) pro stanovení výše odměn použit advokátní tarif v poloviční výši**
 1. základní úroveň - 20 000 000 Kč až 60 000 000 Kč
 2. rozšířená úroveň – 160 000 000 Kč
 3. mzdové nároky – 9 384 000 Kč nebo 30 600 000 Kč
 4. nároky na registr poskytovatelů – 5 000 000 Kč
 5. celkem - 219 384 000 Kč až 259 384 000 Kč bude-li rozhodovat VSÚ
240 600 000 Kč až 280 600 000 Kč bude-li rozhodovat soudce
 6. rozdíl proti současnému stavu – snížení nákladů o 10 až 50 mil. Kč, bude-li rozhodovat VSÚ, nebo snížení až o 30 mil. Kč, nebo zvýšení o 10 mil. Kč, bude-li rozhodovat soudce

VI. DOPADY SYSTÉMU ZAJIŠŤOVÁNÍ PRÁVNÍ POMOCI NA STÁTNÍ ROZPOČET

B Předpokládané náklady státu v případě, že by hradil náklady pouze v rozšířené úrovni

- **a) pro stanovení výše odměn použit advokátní tarif v plné výši**
 1. rozšířená úroveň – 320 000 000 Kč
 2. mzdové nároky – 9 384 000 Kč nebo 30 600 000 Kč
 3. nároky na registr poskytovatelů – 5 000 000 Kč
 4. celkem - 384 384 000 Kč, bude-li rozhodovat VSÚ
405 600 000 Kč, bude-li rozhodovat soudce
 5. rozdíl proti současnému stavu – navýšení o cca 15 mil. Kč, bude-li rozhodovat VSÚ, nebo 35 mil. Kč, bude-li rozhodovat soudce
- b) pro stanovení výše odměn použit advokátní tarif v poloviční výši**
 1. rozšířená úroveň – 160 000 000 Kč
 2. mzdové nároky – 9 384 000 Kč nebo 30 600 000 Kč
 3. nároky na registr poskytovatelů – 5 000 000 Kč
 4. celkem - 199 384 000 Kč, bude-li rozhodovat VSÚ,
220 600 000 Kč, bude-li rozhodovat soudce
 5. rozdíl proti současnému stavu – snížení o cca 70 mil. Kč, bude-li rozhodovat VSÚ, nebo 50 mil. Kč, bude-li rozhodovat soudce.

VI. DOPADY SYSTÉMU ZAJIŠŤOVÁNÍ PRÁVNÍ POMOCI NA STÁTNÍ ROZPOČET

C Předpokládané náklady státu v případě, že by hradil náklady v základní úrovni a v rozšířené úrovni pouze pro řízení před soudem

a) pro stanovení výše odměn použit advokátní tarif v plné výši

1. základní úroveň - 20 000 000 Kč až 60 000 000 Kč
2. rozšířená úroveň – 270 000 000 Kč
3. nároky na registr poskytovatelů – 5 000 000 Kč
4. celkem - 345 00 000 Kč až 385 000 000 Kč
5. rozdíl proti současnému stavu – navýšení o cca 75 až 115 mil. Kč

b) pro stanovení výše odměn použit advokátní tarif v poloviční výši

1. základní úroveň - 20 000 000 Kč až 60 000 000 Kč
2. rozšířená úroveň – 135 000 000 Kč
3. nároky na registr poskytovatelů – 5 000 000 Kč
4. celkem - 185 00 000 Kč až 225 000 000 Kč
5. rozdíl proti současnému stavu – snížení o cca 45 až 85 mil. Kč